

Programos **„MKČ MENŲ MEDONEŠIS. RAGAUK IR AUK“**

edukacinio užsiėmimo **„MŪZŲ BUVEINĖJE“**

metodinė medžiaga

parengta ir išleista įgyvendinant 2007-2013 m.

žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto "Mokymasis visą gyvenimą" VP1-2.2-ŠMM-10-V priemonės "Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra" projektą "Muziejus - mokykla - moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas" Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Parengė Rasa Elena Kisielis

Kaunas. 2012

Edukacinio užsiėmimo pavadinimas. *Mūzų buveinėje.*

Dalyviai. Programa skirta 5 – 10 klasių mokiniams.

Vykdyto vieta. Liudo Truikio (1904 – 1987) ir Marijonos Rakauskaitės (1892 – 1975) namuose.

Edukacinio užsiėmimo pristatymas. Jūs turite galimybę pamatyti namus (muziejus įkurtas 1994 m.), kuriuose gyveno ir kūrė ypatingos asmenybės – žmonės, gyvenantys kūryba, garso bei formos, dvasingumo bei materijos vienovės nagrinėjimu ir pažinimu. Čia susipažinsite su visiškai autentiška dviejų Lietuvos menininkų aplinka. Pabandysime suprasti ir pajauti, ar tikrai taip „*svarbu pažinti savo tautos šaknis, jei norime suvokti visa, kas mus supa*“¹.

Tikslas. Supažindinti moksleivius su vieno ypatingiausių Lietuvos scenografų L. Truikio kūryba ir savitu gyvenimo būdu. Su jo sugebėjimu vizualiai pateikti muzikos (ypač operos) skambėjimą. Atskleisti menininko pagarbą savo didiesiems mokytojams, kurių nuorodas jis stengėsi vykdyti visą savo gyvenimą. Taip pat supažindinti su Truikio gyvenimo draugės, Lietuvos operos primadonos (1924 – 1945) M. Rakauskaitės įtaka šio neeilinio scenografo kūrybai ir tiems dviems žmonėms būdingu bendravimu, suteikiančiu galimybę panirti į vienas kito kūrybinį pasaulį „*tampant viena didžia kūryba, tikruoju menų sintezės pavyzdžiu*“².

Taip pat, pasitelkiant įvairias Truikio kolekcijas, atskleisti lietuvių liaudies ir Rytų meno įtaką Truikio kūrybai.

Uždaviniai:

- Supažindinti mokinius su L. Truikio ankstyvąja scenografija;
- Supažindinti mokinius su Vydūno (1868 – 1953), M. Dobužinskio (1875 – 1957) įtaka, keičiant Truikio požiūrį į gyvenimą ir kūrybą;
- Pristatyti jo kolekcijas ir per jas pabandyti rasti įvairių kultūrų vienovę ir skirtumus;
- Paklaustyti muzikos ir apibūdinti, *kokius vaizdus ji sužadino.*
- Trumpai supažindinti su L. Truikio gyvenimo ir kūrybos draugės, dainininkės M. Rakauskaitės gyvenimu.

Sprendimas – į programą įtraukti L. Truikio darbų studijavimą, bandant rasti senuosius lietuviškus simbolius. Muzikos klausymą. R. Tagorės, vieno mėgiamiausių Truikio poetų, eilių skaitymą, prieš pasakojant apie Truikio ir Rakauskaitės savitarpio santykius.

¹ Iš dailininkės Danutės Kondrotaitės prisiminimų 2010 m. (pasakota R. Ruibienei).

² Iš prof. Romualdo Baltušio prisiminimų. (pasakota 1996 10 10 L. Truikio ir M. Rakauskaitės namuose).

Edukacinio užsiėmimo eigos dėstymas.

I. Programos pristatymas Trumpai apžvelgiama kada atidarytas muziejus ir, kad palikimą sudaro ne tik kūriniai ir kolekcijos, kuriuos matysime memorialiniame muziejuje, bet ir laiškai, nuotraukos bei dokumentai, esantys muziejaus archyvuose. Bandysime pamatyti šiuos namus taip, kaip matydavo į juos scenografo pakviesti svečiai (pasiremiant jų prisiminimais).

II. Namų pristatymas. Patenkate į namus kuriuose išlikę viskas taip, kaip buvo gyvenant L. Truikiui ir M. Rakauskaitei.

KORIDORIUS. Čia prasidėdavo L. Truikio bendravimas su svečiais. Tiesą sakant, bendravimas prasidėdavo artėjant prie namų: girdėdavosi tam vakarui skirta muzika, kurią išgirdę ateinantys svečiai jau žinodavo, kokia bus vakaro tema: jei skambėdavo D. Verdžio „Aida“ kalba bus apie „*Aigiptą*“, kaip tardavo Truikys, apie piramides, apie deivės Izidės maldas, panirstama į Atlantidos paslaptis.

Žibintas. XX a., Prancūzija. Medžiagos: alavo lydinys, spalvoto stiklo gabalai.

Truikys labai mėgo šį žibintą. Rodydamas jį tamsiai mėlyną stiklą studentams sakydavo: *“Panirkite į šią Budos plaukų spalvą, kad į jus pasklistų Visatos kūrybos srovė”*³.

Šilko kilimas. XVI – XVIII a. Rytai

L. Truikys sakydavo savo svečiams, kad tokių kilimų pasaulyje likę tik apie dešimt.

Vaza. XIXa., Kinija. Medžiaga: bronzos auksavimas

Vazą apšivijęs drakonas simbolizuoja išmintį ir laimę.

DIRBTUVĖ. Pradedame pažinti su namais nuo jų švenčiausios L. Truikiui dalies, kur dailininkas retai kviesdavo svečius, kur prasidėdavo jo diena 4 valandą ryto. Tai dirbtuvė, vienintelis namų kambarys niekada nedengtas užuolaidom, kad žvaigždės ir mėnulis bei saulės šviesa galėtų į jį patekti. Mat Vydūnas Telšių gimnazijoje mokęs (Truikys lankė Telšių realinę gimnaziją), kad visi gamtos reiškiniai – Dievo kūrybos įrodymas. Dailininkas pasakodavo, kaip šis didis žmogus vedavo mokinius pasivaikščioti, ir vėlyvą rudenį, šviečiant žvaigždėms liepdavo žiūrėti kuo giliau į ežerą, kad jų sielos kiltų kuo aukščiau į žvaigždes. O L. Truikiui asmeniškai davęs nurodymą, kad norėdamas pasiekti didžiųjų dalykų gyvenime, turi kiekvienos dienos darbus atlikti tarsi maldą: nieko „bet kaip“, nieko „šiaip sau“. Negausus dirbtuvės, kaip ir kitų kambarių apstatymas, *„kad būtų sielai ir Verdžiui vietas”*⁴.

Scenografijos eskizai A. Račiūno operai „Trys talismanai“. 1935 – 1936 m., Kaunas.

Medžiagos: popierius, tempera, auks., sidabr. bronzos (6 darbai)

³ Iš L. Truikio studentės Jūratės Gineikienės prisiminimų 1995 m. (pasakota R. Ruibienei)

⁴ Iš dailininkės D. Kondrotaitės prisiminimų 2010 m. (pasakota R. Ruibienei)

Už šio darbo maketą dailininkas 1937 metais gavo garbės diplomą (matote jį eksponuojamą šalia „Trijų talismanų“) pasaulinėje, Paryžiuje vykusioje parodoje „Menas ir technika šiuolaikiniame gyvenime“. Tai Antano Račiūno (1905 – 1984) opera sukurta lietuviškų padavimų ir legendų motyvais. L. Truikys tuo metu jau labai sąmoningai ir su dideliu atidumu gilinosi į senąsias Lietuvos tradicijas. Jį visą gyvenimą lydėjo vienas ypatingiausių vaikystės atsiminimų: ankstyvas rytas, vyriausias broliukas ir trys sesutės tebemiega. Motinėle kuria pirmą dienos ugnį ir šnabžda maldą, kurioje mažasis Liudas vis girdi kartojamą kreipinį: „Gabija, Gabijėle“. „Mamunėle, kas tai per malda?“ Mama pakelia mielą, ryto ugnies nušviestą veidą ir, žiūrėdama sūnui į akis, taria: „Šią maldą, kaip svarbiausią palikimą, mano prosenelė gavo iš savo mamos ir perdavė ją mano senelei, mano senelė perdavė mano mamai, o ji – man... Ir taip karta iš kartos“.. O tie ugnies atšvaitai – tarsi švytintys dievų ir dievybių siluetai ir tarp jų – motinėlės veidas, kupinas maldos ir meilės. Pažiūrėkite į šiuos darbus. Štai scenografijos eskizas su valdingais Perkūno vaizdiniais portaluose. Iškeltos rankos, laikančios žaibus, simbolizuoja ir apsaugą, ir grėsmingumą. *Užduotis: pabandyti apibūdinti, kaip žaibai Perkūno rankose gali reikšti ir grėsmę, ir saugumą?* Kulisuose matomos lietuviškų runų vertikalios eilės. Scenografas sakydavo, kad senasis lietuvių raštas buvo užkoduotas senosiose lietuvių skulptūrose, raižiniuose, verpsčių ir skrynių ornamentuose. Juk lietuviai net neturi lietuviško žodžio „ornamentas“, turi žodį „raštas“. Įdomus darbas su Pietomis. Tai dvi tos pačios Pietos pusės, reiškiančios gyvenimą bei mirtį, o jas jungiantis rūkas – gyvenimas – atkartoja Pietos pavidalą. Altoriaus pakylas puošiantis žalčio ornamentas, simbolizuoja gyvybę, kylančią iš žemės, iš šaknų, o pasibaigus egzistencijos būčiai (kaukolė), perėjimas į šviesą, į pažinimą (aureolė).

L. Truikys labai vertino ir žavėjosi lietuvių kalybos darbais.: *“Tarsi Dangaus Kalvio (Perkūno padėjėjas, nukaldinęs saulę) palikuonys: šitaip saulutes nukaldindavo”*⁵. Pietų aureolės ir centrinė scenovaizdžio detalė neabejotinai įkvėptos *“Šventosios Žemaitijos”*⁶ koplytstulpių saulučių. Ir ne tik „Trijuose talismanuose“ atsispindi šios saulutės – aureolės. Jas matome ir kitame dailininko darbe – „Eglės“ kostiumuose (Miko Petrausko opera „Eglė“) **Guan Yin.**⁷ **XII – XIV a., Kinija.** Medžiaga: bronz.

Tai pats seniausias šių namų ir L. Truikio kolekcijos eksponatas. Menininkas sakydavo, kad skulptūrėlė pilna kuriančiosios maldos vibracijos.

⁵ Iš Gedimino Damalako prisiminimų. 1996 m. (pasakota renginio metu L. Ruikio ir M. Rakauskaitės namuose)

⁶ Vydūnas

⁷ Iš kinų kalbos pažodžiui, "Guanyin" reiškia "laikanti garsus", kuris reiškia, kad Guanyin visada turėtų girdėti visus pasaulio garsus ir visuomet įsiklausyti į savo garbintojų prašymus.

http://antiquesndynasties.com/guanyin_goddess.html

„**Adoruojantys angelai**“ 1939 m. Vitražas.(nuotrauka) Vitražas gamintas Miunchene. Šie vitražai ya benediktinių vienuolyno šv. Mykalojaus bažnyčioje.

„**M. Rakauskaitės portretas**“ 1971 – 1974 m. Dail. V. Ciplijauskas (g. 1927 m.)

Medžiagos: drobė, aliejus

Tai Truikio gyvenimo ir kūrybos draugės portretas. Marijona jau buvo pagyvenusī dama, bet negalime nepastebėti, kaip tiesiai ji sėdi, koks aiškus jos žvilgsnis, kokios dailios plaštakos.

„*Būdavo įeini sveitainėn, ir ji – karalienė, neabejotina valdovė žėrinčiomis akimis – o juk tada jai buvo virš septyniasdešimties... Ot uždegdavo širdį*“⁸ Dirbtuvėje be L. Truikio visada galėjo lankytis tik dar vienas žmogus – Marijona.

SVETAINĖ I šis kambarys skirtas Lietuvių liaudies skulptūrėlių kolekcijai, kurią gražiai papildo

Scenovaizdžio eskizas Dž. Pučinio op. „Madam Baterflai“ 1937 m. Kaunas. Medžiagos: popierius, tempera.

Dailininkas buvo labai atidus vaizduojamam laikotarpiui, vaizduojamos šalies tradicijai.

Darbe matome stilizuotą, bet aiškiai japoniško stiliaus namą – šventyklą tarp išsiskleidusių sakuros⁹ žiedų. Portaluose vaizduojami du *Dieviškieji Todaidžio šventyklos sargai*¹⁰, kuriuos, išlaikydamas jų vidinę jėgą, visai kitaip matys ir atskleis L. Truikys 1986 metų „Madam Baterflai“ scenovaizdyje.

Kiniečių didiko rūbas XIX a., Kinija, siuvinėtas dviem auksiniais drakonais. *Rytų kultūros drakonas - geranoriškas simbolis, vaizduojantis išmintį ir galią. Paprastai šis drakonas turi daug magiškų sugebėjimų. Jis vaizduojamas kaip išmintingas ir naudingas kitiems, skirtingai nuo jo vakarietiškojo giminaičio. Kinijoje drakonas simbolizuoja karališkas privilegijas, todėl dažnai jo atvaizdu puošiasi valdovas*¹¹.

L. Truikys ir Marijona Rakauskaitė labai mėgo ir vertino šį rankomis siuvinėtą rūbą. Vienas ar kitas kartais juo pasipuošdavo priimdami svečius (dažniausiai, rūbas būdavo saugomas sandalmedžio skrynioje). Kambaryje degdavo žvakės, ant nedidelio stalelio padėti mažulyčiai porceliano ar rytietiški spalvotos emalės puodeliai su labai stipria arbata ir pasipuošę šių namų šeimininkai. Tik taip būdavo priimami svečiai. „*Dabar jūs čia šeimininkai*“, sakydavo Truikys, paduodamas puodelius.¹²

⁸ Iš buvusio M. K. Čiurlionio muziejaus direktorius Petro Stausko (1919 – 2003) prisiminimų (pasakota R. Ruibienei 2000 metais)

⁹ Japoniškos vyšnios

¹⁰ Naros mieste, Japonija

¹¹ <http://zinom.lt>

¹² Iš muzikologo Edmundo Gedgaudo prisiminimų 1994 10 10

„Truikys kviesdavo svečius apie 8 valandą vakaro... Prasivėrus namų durims apgaubdavo sodrus smilkalų, o būdavo ir deginamo gintaro ar kadagio kvapas, prislopinta šviesa ir muzika... Muzika šiuose namuose - neatsiejama nuo vidinio būvio, nuo kūrybos, nuo pasaulio suvokimo. Pirmąkart apsilankiusieji net sustingdavo iš netikėtumo – tiek viskas buvo persmelkta nekasdienišku, pagarba apsilankiusiems, pagarba skambančiai muzikai: ji niekada nėra buvusi fonu pokalbiui Truikio ir Marijonos namuose. Čia niekas neblaškė: įėjus svetainėn melsvas prožektoriaus spindulys apšviesdavo tai, apie ką tą vakarą buvo pasiruošęs kalbėti šeimininkas. Tai galėjo būti medinė Nazariečio figūra, basomis kojomis besiremianti į visatą, šilkinis kinų didiko rūbas, siuvinėtas nuostabiais aukso drakonais ar – kas būdavo tik išskirtiniams svečiams – Truikio scenovaizdžių eskizai D.Verdžio operoms „Ton Karlas“, „Aida“, „Otelas“. Susėdus svečiams, tyloje išklaudus to vakaro temai parinktą muziką, stikliniame inde pradėdavo šnabždėti užverdantis vanduo arbatai, kartais kavai. Maestro paduodavo mažyčius porceliano puodelius, į mažytes lėkštutes įdėdavo po torto gabalėlį ir prasidėdavo pokalbis apie „Aigiptą“ (taip tardavo dailininkas), gotiką, Atlantidą, apie tai, kad pasaulio ir savęs pažinimas prasideda nuo savųjų šaknų suvokimo.“¹³ Mėgdavo scenografas pasidalinti savo įspūdžiais ir apie tuo metu Kaune dirbusį dailininką M. Dobužinskį, kuris sužavėjęs Truikį savo kuklumu, nežiūrint to, kad tuo metu jau buvo pripažintas scenografas ir tapytojas. Ne vienas lankytojas prisimena pasakojimą, kaip L. Truikys, grįžęs iš Paryžiaus ir jausdamasis jau didžiu dailininku, nuėjo užsisakyti vizitinių kortelių. Pasirinko brangiausią popierių, prašmatniausią auksuotą užrašą prancūzų ir lietuvių kalbomis... Po savaitės nueina atsiimti užsakymo. Žiūri, šalia jo gražuolių guli kortelės ant paprastučio popieriaus, paprastu šriftu lietuviškai užrašyta: “M. Dobužinskis. Dailininkas. Kaunas“ ir telefono numeris. Jaunąjį dailininką tarsi perkūnas būtų trenkęs, apsisuko ir išbėgo net „vizitkarčių“ nepasiėmęs...

Kostiumų eskizai M. Petrausko operai Eglė“ 1939 m., Kaunas. Medžiagos: popierius, tempera, auksinė bronz.

Kostiumai kurti remiantis senąja lietuvių skulptūra, senaisiais žalvario papuošalais.

Užduotis: Ką žinote apie Eglę – Žalčių karalienę? Dailininkas mėgdavo kartoti, kad tikrasis lietuviškas kostiumas turėjo būti bent jau ir iš XII amžiaus, o ne tik iš XIX amžiaus baudžiauninkų. Kitą vertus, „Truikys sakydavo, kad didžioji Čio čio san tragedija net gi ne ta, kad ji pamilo svetimšalį ir bandė priimti jo kultūrą, bet ta, kad atsisakė savųjų šaknų.“¹⁴ Ir studentams kartodavo, kad norint pažinti kitą kultūrą, pirmiausia reikia pažinti savąją.

¹³ Pasakojo Rasa Ruibienė 2011 12 21

¹⁴ Iš muzikologo E. Gedgaudo prisiminimų 1998 m.

Jėzus Nazarietis. XIX a., Žemaitija. Medžiagos: medis: polichromija; metalas

Jėzus vaizduojamas stovintis ant Visatos. Viena mėgiamiausių Truikio skulptūrų. „Dėstytojas kartais klausdavo, koks mūsų, studentų, nuomone yra intymiausias, slėpiningiausias ryšys? Mes susidrovėję sakydavome, kad gal tarp vyro ir moters? Dėstytojas sutikdavo, „Bet, - sakydavo, – dar intymesnis ryšys yra tarp žmogaus ir Dievo.. Todėl eikite į Čiurlionies muziejų ir žiūrėkite žiūrėkite į Pietas, į šv. Barboras, į Nazarietį. Žiūrėkite į mūsų smūtkelius ir visa širdimi skaitykite senųjų dievdirbių slapčiausius širdies įrašus...“¹⁵

Užduotis: kokius Jėzaus įvaizdžius lietuvių liaudies mene dar žino mokiniai?

SVETAINĖ II šiame kambaryje mokinukai supažindinami su rytietiška Liudo Truikio kolekcijos dalimi. Tikrai daugeliui atrodo, kad kambariai tuštoki, kad trūksta baldų: kur čia mačius – tik kilimai ant sienų bei grindų, skulptūros, pora dailių lenktomis kojomis fotelių ir... viskas. Truikys sakydavo savo studentams: „*baisu, kai kambarys prigrūstas sekcijų, prikištų servizų ir krištolo.. Kad kurtum, turi galėti laisvai kvėpuoti*“¹⁶

Rytietiški kilimai XVI – XIX a. Medžiaga: vilna

Dailininkas labai juos vertino, sakydavo, kad tai ypatinga jo kolekcijos dalis.

Matote dailias XIX amžiaus fajansines **kinų vazas**, puoštas auksiniais drakonais ir buitinėmis scenomis. Dvi bronzos **vazelės**, paženklintos 8 kinų ženklais, reiškiančiais 8 pasaulio kryptis. Ant puikaus islamiškojo meno pavyzdžio **medinio aštuonkampio stalelio, XIX a.** yra budistinių statulėlių kolekcija:

Dhjana Buda – medituojantis Buda. XIX a., Kinija. Medžiaga: bonza: auksavimas.

Amitajus. XIX a., Kinija. Medžiaga: bronzos: auksavimas.

„Ilgas gyvenimas“, budos Amitabhos emanacija.

Amitabha. XIX a., Kinija. Medžiaga: bronzos: auksavimas.

„Beribė Šviesa“ – vakarų krypties, raudonos spalvos, lotoso giminės buda.

Baltoji Tara. XIX a., Kinija. Medžiaga: bronzos.

*Baltoji Tara, ikonografijoje, dažnai turi septynias akis – be įprastų dviejų, ji turi trečią akį ant kaktos ir po vieną delnuose bei pėdose. Tai simbolizuoja jos budrumą ir gebėjimą pamatyti viso pasaulio kančią.*¹⁷

Ant fortepiono stovi

Geroji dvasia. XIX a. Kinija juodmedis, sidabro inkrustacija,

Piktoji dvasia XIX a., Kinija, raudonmedis,

¹⁵ Iš L. Truikio studentės dailininkės J. Gineikienės prisiminimų (pasakota R. Ruibienei 1995 m.)

¹⁶ Iš L. Truikio studentės dailininkės J. Gineikienės prisiminimų (pasakota R. Ruibienei 1998 m.)

¹⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Tara_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Tara_(Buddhism))

Guan Yin XIX a., Kinija, bronzos: auksavimas, spalvoti stikliukai.

Viena populiariausių Kinijos šventyklų dievybių – deivė Guan Yin (taip pat: Kwan Yin) yra laikoma gailestingumo deive. Pasakojama, kad ji kaip bodhisatva (nušvitusioji), turėjo teisę patekti į rojų, bet grįžo į žemę, kad medituodama palengvintų žmonių kančias. Guan Yin iš pradžių buvo vaizduojama kaip vyras (Indijos bodhisatva Avalokitešvara, kurio istorija yra identiška) ¹⁸

Ši Guan Yin yra įdomi tuo, kad jos viduje yra išlieta viena švenčiausių budistinių mantrų „*Om mani padme hum*“ – pažodžiui ši šešių skiemenų mantra verčiama kaip „*O perle, (kuris) lotoso žiede!*“ Tačiau pati mantrų reikšmė įvairių mokytojų skirtingai interpretuojama. Kiekvienam iš mantrų skiemenų suteikiama dieviškoji, dvasių apvalanti reikšmė: *Om* – gerumas, *Ma* - moralė, *Ni* – kantrybė, *Pad* – uolumas, *Me* – atsižadėjimas, *Hum* - išmintis¹⁹. Atkreipiamas mokinių dėmesys į Guan Yin mudras. *Mudra* sanskrito kalba: "antspaudas", "ženklas" arba "gestas". Tai yra simbolinis arba ritualinis gestas tiek induizme, tiek budizme. Nors kai kurios mudros apima visą kūną, dažniausiai jos išreiškiamos rankų ir pirštų pagalba. ²⁰ nuleistas žemyn, išorėn atsuktas delnas reiškia gailestingumą, užuojautą, jei prisiminsime šv. Marijos vaizdinį, kur ji vadinama „Gailestingąja“, pamatysime, kad jos abiejų nuleistų rankų delnai atsukti į besimeldžiantįjį (identiškas gestas).

MARIJONOS RAKAUSKAITĖS KAMBARYS tai vienintelis kambarys L.Truikio ir M. Rakauskaitės gyvenimo laikotarpiu atrodęs kitaip: čia buvo miegamasis, kuriame prie sienos ant lentynėlės stovėdavo vakaro saulės apšviestos šventųjų medinės skulptūrėlės. Jų virpantys šešėliai ir nurausvinti saulės spindulių veidai atrodydavo kupini laukimo. Kartais Truikys pravėręs svečiams kambario duris tardavo: „Dievai pasitinka“... Po abiejų menininkų mirties ši kambarį buvo nutarta paskirti M. Rakauskaitei, Truikio „gyvenimo draugui“ ²¹. Ant stalelio stovi nuotrauka – *Marijona Rakauskaitė Čikagoje apie 1910 metus* ²². Marijona gimė lietuvių išėivių septynių vaikų šeimoje. Visi vaikai mokėjo skaityti ir rašyti lietuviškai. Viena iš seserų ir brolis pasirinko vienuolystės kelią. Mažoji Mariutė nuo trejų metų svajonė dainuoti ir vaidinti scenoje. Jos gyvenimo svajonė išsipildė: baigusi Čikagos aukštąją ekonomikos mokyklą (tėvų pageidavimu : „Gali, vaikel, mokytis dainuoti, bet iš pradžių įgyk rimtą

¹⁸ <http://lt.hicow.com/guanyin/budizmas/lotoso-sutra-940427.html>

¹⁹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Om_mani_padme_hum

²⁰ <http://en.wikipedia.org/wiki/Mudra>

²¹ Taip L. Truikys vadindavo M. Rakauskaitę, kalbėdamas apie ją su kitais

²² Iš L. Truikio ir M. Rakauskaitės namų archyvo.

specialybę“), po to mokėsi dainavimo ir 1923 metais, pakviesta S. Šimkaus (1887–1943) ir J. Tallat – Kelpšos (1889 – 1949), atvyksta į Lietuvą. Vasarą kartu su žymiu Lietuvos tenoru Kipru Petrausku (1885 – 1968) koncertuoja Palangoje. Jauna dama įspūdinga ne tik savo įdėmiu pilkų akių žvilgsniu, ne tik skambiu balsu, bet ir dailiu stotu ir neįprasta lietuviškiams apranga. Ji turėjo dailų violetinį kostiumėlį, kurį dėvėdama savo šviesiems plaukams suteikdavo violetinį atspalvį. Kartais dėvėdavo plono šilko žalią rūbą, tada plaukuose nudažydavo žalią sruogą. Neužmirškite, kad tai 1923 metai, tad aplinkiniai negalėdavo atitraukti žvilgsnio nuo tokių keistybės. *Užduotis: kokia apranga dabar galėtų taip atkreipti aplinkinių dėmesį?*

1924 metų vasario 28 dieną Marijona debiutuoja Ž. Bize operoje „Karmon“. Debiutas buvo garsus ir sėkmingas: rūbus daininkė parsisiuntė iš Ispanijos, iš šio kostiumo likę tik **Kaulinės šukos. XX a. I p.**, esančios prie veidrodžio, šalia dirbtinų blakstienų ir grimo dėžučių. Marijona rūpinosi savo išvaizda, sakydama, kad tai tarsi jos balso dalis. Žinoma, įspūdinga premjeroje buvo tai, kad dainininkė pasirodė ne tik pasipuošusi tikrais ispanės rūbais. Ji į sceną išbėgo basa (XX a. I pusėje, aktorės scenoje, kaip ir damos viešumoje, visada būdavo su bateliais ir kojineėmis, nesvarbu, koks tai būtų vaidmuo: to tiesiog reikalavo tuometinės visuomeninės normos) ir dar lakuotais rankų bei kojų nagais!! Tuo metu nagų lakas nebuvo paplitęs Europoje, jau nekalbant apie Lietuvą²³.

Marijona buvo įdomi ir išsilavinusi asmenybė, žavėjusi ne vieną žmogų. Didelis, visą gyvenimą išlikęs nuoširdus jos gerbėjas buvo poetas Faustas Kirša (1891–1964), žavėjęsis dainininkės talentu bei žmogiškosiomis savybėmis. Ir tik pažintis su L. Truikiu, su žmogumi, kuriam kūryba buvo tarsi malda (Marijona sakydavo, kad jos seserimi Juzefa, tapusia vienuole Ana Marija, dažnai svarstydavo apie savo pašaukimą Dievui: viena – per maldą, kita – per dainavimą), galėjo atitolinti M. Rakauskaitę nuo F. Kiršos. Marijona su *Truikiniu*²⁴ buvo dvi pusės vieno didelio talento, kuris reiškėsi per judviejų kūrybą, per jų abiejų gilinimąsi į menų sintezę per formą ir muziką. Jie išliko kartu visą savo gyvenimą ir, „*nors jau sunkiai sirgdama, Marijona kartais sušnabždėdavo Kiršos vardą, pramerkusi akis visada ieškojo savojo Truikinio*“²⁵

Kelioninis lagaminas. XX a. pr., JAV. Medžiagos: medis, oda, metalas.

²³ Nagų lakas išrastas apie 1920, brolių C. ir M. Revson bei chemiko C. Lachman. Plačiai nagų lakas pradėtas pardavinėti Revlon firmos (taip buvo pervadinta Revson firma) nuo 1932 metų. Nagų laką ypač išpopuliarino Holivudas. <http://daisidot.hubpages.com/hub/The-history-of-nail-polish>

²⁴ Taip M. Rakauskaitė vadino L. Trukį.

²⁵ Iš dailininkės D. Kondrotaitės prisiminimų 1994 m. (pasakota R. Ruibienei)

Nedaug tokių lagaminų yra išlikę Lietuvoje. Kartais jie būdavo vadinami „jūriniais“, nes turėjo specialias pakabas plono audinio rūbams, kad šie nesusiglamžytų, veikiami sūraus jūrų oro, kol jų savininkas mėgaudavosi kelione iš Europos į Ameriką ir atgal. Yra jame ir dėžutė batams. Dar viena tokio lagamino ypatybė – jei savininkas gaudavo paprastesnę kajutę (be spintos), lagaminas turėjo šonines dureles, kurias atidarius, pastarasis virsdavo visai patogiai spintele.

Valdininko portretas. XIX a., Kinija. Medžiagos: popierius, tempera

Vienas mėgiamiausių L. Truikio darbų. Prabangiu rūbu apsivilkęs didikas, ant kaklo maldos karoliai iš 108 karoliukų: kas 27 karoliukai įterptas žalio nefrito karolis. (žaliasis nefritas, vienas iš šventų akmenų Kinijoje, naudojamas maldos karoliams ir Budos statulėlėms daryti). Rūbo priekį puošia antkrūtinis, kuris nurodo, kokio rango ir kokios kilmės yra asmuo. Šalia paveikslo eksponuojamas panašus į darbe vaizduojamą

Antkrūtinis. XIX a., Kinija. Medžiagos: šilkas ir metalizuoti siūlai .

Gervė Bifu (su raudona galvele ir stovinti ant vienos kojos), vaizduojama centre ir aštuoni esantys aplink ją simboliai, nurodo, kad šis antkrūtinis priklausė labai aukštos kilmės asmeniui. O antkrūtinio kraštus puošiantys hieroglifai „Fui“ („Laimė“) ir „Šou“ („ilgas gyvenimas“) yra tos giminės šūkis.

Paskutinis Liudo Truikio, šio didžio, visa širdimi atsidavusio kūrybai dailininko, darbas:

Scenovaizdžio eskizas D. Pučinio op.„Madam Baterflai“ 1986 m., Kaunas.

Medžiagos: kartonas, tempera.

„Spalva, kaip ir šviesa, nepaprastai reikšminga scenovaizdyje. Bet pasirinkdamas ją imi domėn ne stilistinius elementus – natūralią ar epochos spalvą, o įsiklausai, ko reikalauja muzika. Į spalvos sąvoką įjungiu stichiją, oro, debesų sroves. Puccini „Madama Butterfly“ dekoracijoje (kurią dailininkas buvo numatęs sukurti – A.G.) įsivaizduoju japoniškoje lyrinėje aplinkoje degančias raudonas ugnis, ant raudono grunto švytinčią auksinę spalvą... ir skamba horizontali laukimo muzika“²⁶ .

Šie namai iki šiol persiėmę laukimu: jaunų žmonių, subrendusių asmenybių ir visų tų, kurie domisi sielą atveriančiais dalykais, kurie tiki, kad „muziką reikia klausyti ne tais kopūsto lapais (Maestro paliečia ausis), bet šituo aparatu (prideda ranką prie širdies)“²⁷ .

Praktinė – kūrybinė dalis. mokiniai susirenka SVETAINĖJE I Klausosi muzikinių įrašų ir bando apibūdinti, kokius vaizdus sukėlė girdima melodija. Pabando nustatyti panašumus ir

²⁶ Iš pokalbių su Asta Giniūniene 1987 "Krantai", 2004 Nr. 4

²⁷ Iš dailininkės D. Kondrotaitės prisiminimų 1994 m. (pasakota R. Ruibienei)

skirtumus „Madam Baterflai“ 1937 m. ir 1986 metų scenovaizdžių eskizuose. Aptaria, kuo skiriasi ir kuo panašios yra lietuviškos bei rytietiškos skulptūrėlės. Pabando analizuoti, kokios rūšies muziką atitinka vienos ir kitos skulptūros.

Programos įamžinimas. Programos pabaigoje vaikai parašo savo mintis apie programą, pageidavimus muziejaus edukacinei programai.

Pastaba: toks, koks dabar kambarių apstatymas buvo 1985 metais. Patalpos autentiškai atkurtos dėka muzikologo Edmundo Gedgaudo skaidrių, kurias jis maloniai pateikė muziejaus darbuotojoms (Jūratei Gineikienei ir Rasai Ruibienei).